

Hamppu

Cannabis sativa

Kuva 1 Hamppu

Kannabis, hamppu, marihuana; tämän kasvin kaikilla nimillä on ikävä kaiku. Vaikka poliitikot, poliisit ja nuorten vanhemmat tuomitsevat käyttämisen, sitä pidetään maailman levinneimpänä viihdehuumena. Hamppu on kuitenkin yksi vanhimmista viljelykasveista; sillä oli suuri merkitys vähintään kahdelle Yhdysvaltojen presidentille, Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistus painettiin sille ja siitä saattaa tulla pelastava "vihreä" viljelykasvi. Mikä sitten meni vikaan **Cannabis sativan** osalta?

ALKUPERÄMAA: Keski-Aasia

TYYPPI: Nopeakasvuinen yksivuotinen kasvi

KORKEUS: 4 m

↔ Ravintokasvi

↔ **Lääkekasvi**

↔ Muu hyötykasvi

↔ Kauppakasvi

MONIPUOLINEN HUUME

1 970-luvulla nähtiin kaupunkien puutarhoissa ja viljelypalstoilla omituisia tapauksia: hämmentyneet kaalin- ja porkkananviljelijät katselivat, kuinka huumeosaston virkapukuiset poliisit kiskoivat maasta kookkaita, saniaisen näköisiä kasveja ja passittivat niitä kasvattaneet hipit putkaan. Viranomaiset eivät yleensä kiellä ihmisiä kasvattamasta arkipäiväisiä kasveja omin päin, mutta **C. sativa** ei kuulukaan niihin. Noin 80 vuotta viljelykiellon säätämisen jälkeen jotkut pohtivat, oliko C.sativa -jupakassa ylireagoitu. Muovien valmistaminen saastuttaa eikä kuulu kestävään kehitykseen, mutta hamppu olisi niille luonnollinen korvike. Se kasvaa nopeasti ja aivan itsestään, ilman lannoitteita ja torjunta-aineita. Lämpimässä ilmastossa hamppu kasvaa täyteen mittaansa kolmessa kuukaudessa ja tuottaa neljä kertaa puuvillaa lujempia kuituja. Sen sisältämät aineet voidaan jalostaa melkein mihin muotoon tahansa talojen eristeistä auton korin osiin ja (hamppekuidun onton sisuksen ansiosta) "hengittäviin" vaatteisiin saakka.

Valitettavasti hamppu sisältää vaihtelevia määriä delta-9-tetrahydrokannabinolia (THC). Tämä on kasvin aktiivinen aine, jonka takia skyytit, Mustanmeren alueella elänyt paimentolaiskansa, omaksui erikoisia tapoja. Kreikkalainen historioitsija Herodotos nimittäin kertoo Historianteoksessaan (suom. Edvard Rein) nähneensä skyyttien ryömivän huopien alle ja heittävän "liinan" (hampun) siemeniä hehkuville kiville: "- - ne suitsuavat ja levittävät sellaisen höyryn, ettei mikään henneeliläinen höyrykylpy sitä voittaisi". Hän väitti höyryn saavan skyytit ulvomaan ihastuksesta.

Kuva 2 Mustameri

Historia toistaa itseään. "Savua tulee vetää syvään henkeen ja pitää keuhkoissa muutama sekunti, mikä on ei-tupakojien mielestä epämiellyttävää. Yrtti- tai mentolisavukkeen tupakka on miedompaa, mutta kurkun kannalta helpoin tapa on lisätä sätkään 6 jauhattua mausteneilikkaa. Pieninä, normaalisti nautittavina annoksina se tuottaa mukavan utuisen ja rentoutuneen tunteen. Ranskalaisilla impressionisteilla oli tapana ottaa suuria määriä, ja silloin vaikutus oli samantapainen kuin LSD:llä. "Näin kirjoitti Nicholas Saunders kirjassaan *Alternative England and Wales* (1975).

Kuva 3 Herodotos

Hampun lääkinnälliset ominaisuudet johtuvat osittain THC:stä. Lääkärit ovat käyttäneet kannabista vuosituhansia lievittämään kipuja ja hoitamaan kaikenlaisia sairauksia syövästä ja

depressiosta Alzheimerin tautiin. Hamppu lääkkeenä tai huumeena on kuitenkin jäänyt hyödyllisenä kuitukasvina toimimisen varjoon.

Useimmat asiantuntijat ovat samaa mieltä siitä, että **C.sativalla** on pitkä ja sekava historia. Herodotos kertoo, että skyyttien maassa "kasvaa liinaa [hamppu] - - joka muistuttaa hyvin paljon pellavaa - - siitä tekevät traakialaiset itselleen vaatteitakin, jotka ovat aivan pellavasta, jotka ovat aivan pellavasta tehtyjen kaltaiset; niinpä joka ei ole erittäin perehtynyt siihen, ei voisi erottaa, onko kangas pellavaa vai liinaa". Hamppu on kuitenkin käytetty kankaana jo ennen skyyttejä: sitä käytettiin Kiinassa 4500 vuotta sitten (se mainitaan 2500 vuotta vanhoissa kirjoituksissa). Kiina jatkoi hampun viljelemistä, ja 1900 - luvun alussa se oli maailman suurin tuottaja. Seuraavina olivat Itä-Euroopan maat Romania, Ukraina ja Ukraina sekä Espanja, Chile ja Ranska.

Kuva 4 HAMPPUKÖYSI. Hamppuköysi täytyi varella säännöllisin välein tervalla, jotta se pysyi kuivana eikä mädäntynyt. Tehtävä oli niin työläs, että hampuköysi jäi käytöstä.

Hamppu oli todennäköisesti peräisin Kaakkois-Venäjältä, ja 1600- ja 1700-luvuilta, jolloin laivantarvikekauppiat olivat tottuneet luottamaan hamppuun, Venäjä hallitsi laivoissa tarvittavan hampun tuotantoa. Fregatti, esimerkiksi **USS Constitution**, jota nimitettiin hellästi "vanhaksi rautakyljeksi", sen menestyttyä Britannian laivastoa vastaan käydyissä taisteluissa vuonna 1812, tarvitsi noin 60 tonnia hamppu köysiä ja purjeita varten. (Noihin aikoihin Britannian laivasto saarsi Yhdysvaltojen satamia estääkseen venäläisen hampun kaltaisten tavaroiden maahantuonnin.)

Kuva 5 jauhettu mausteneilikka

HAMPPUA HIRTÄMISEEN

Hamppu liitetään tekstiileihin ja marihuana huumeisiin. Miksi? Sana "marihuana" on johdettu meksikon-espanjasta, kun taas "hamppu" on anglosaksista alkuperää: **hennep**, **hamp** tai vanha islanninkielinen sana **hampr**. Villiamppu taas on latinaksi **cannabis** ja kreikaksi **kannabis**. "Alkuperä tuntematon", huomauttaa eräs 1930-luvulla painettu sanakirja ja muistuttaa, että kasvia käytetään "purjekankaisiin, köysiin ja hirttoköysiin".

Kuva 6 Kiina

TUOTTOA KANNABIKSESTA

Lukuisat yhdysvaltalaiset saivat suuria voittoja hampusta, esimerkiksi Benjamin Franklin, yksi Yhdysvaltojen perustuslain kirjoittajista, ja sanfranciscolainen kauppias Löb Strauss. Franklinilla oli monia ansioita: hän toi ensimmäisen peltiammeen Englannista ja keksi ukkosenjohdattimen, kaksiteholasit ja tehokkaan kotiuunin. Benjamin syntyi Bostonissa Northamptonshiren Ectonissa muuttaneen Josiah Franklinin ja hänen toisen vaimonsa Abiah'n kymmenentenä poikana. Benjamin toimi velipuolensa Jamesin oppipoikana tämän perustamassa **New England Courant**-lehdessä, joka oli Amerikan ensimmäisiä. Franklinista tuli lehden vakituinen avustaja, mutta hänen ja Jamesin suhteet viilenivät, Franklin lähti kohti Philadelphiaa ja saapui sinne yksi ainoa Alankomaiden dollari mukaan. Hän oli silloin 17-vuotias. 41-vuotiaana hän vetäytyi eläkkeelle perustamastaan kannattavasta kirjapainosta ja keskittyi julkisen viran hoitamiseen, diplomatiaan, tieteeseen ja myös kasvissyönttiin.

Kuva 7 Itä-Eurooppa

Yhdysvaltojen vallankumousta edeltävinä 30 vuotena Britannian kauppajoihtusten aiheuttama jännitys alkoi kiristyä maiden välillä. Amerikkalaisten oli esimerkiksi pakko tehdä paperinsa englantilaisesta selluloosasta. Tällainen riippuvuus oli kiusallista, ja Franklin keksi menetelmän, jonka ansiosta voitiin käyttää hampua

paperikoneen raaka-aineena. (Sekä George Washingtonilla että Thomas Jeffersonilla oli oma hamppuviljelmä.) Itsenäisyysjulistusta luonnosteltaessa käytettiin melkein varmasti Franklinin tehtaan tuottamaa hamppupaperia.

Kuva 8 Romania

Lähes vuosisata itsenäisyysjulistuksen hyväksymisen jälkeen nevalainen räätäli Jacob Davis ja hänen liikekumppaninsa Löb Strauss patentoivat menetelmän, jossa vahvistettiin toimikaskankaasta tehtyjä ja kupariniitein vahvistettuja työhousuja. Kankaan nimi oli (Genovan nimestä väännetty) **jean**. Löb, joka vaihtoi nimensä Leviksi, oli baijerilainen maahanmuuttaja, joka oli siirtynyt New Yorkista San Franciscoon hyötyäkseen vuoden 1853 kultakuumeesta. Hän lakkasi myymästä hamppukangasta vaunujen kattoja ja telttoja varten ja alkoi tehdä niistä housuja kullankaivajille. (Ensimmäiset Levi-farkut tehtiin hampusta, mutta työläisten valitettua hampun aiheuttamasta hiertymistä Levi alkoi käyttää Ranskan Nîmesistä tuotua **serge de Nimesiä**.)

Sitä on runsain mitoin melkein jokaisessa Puolustusvälineessä. Hamppu rehoittaa Jopa niin, ettei muuta köysistöä tarvita. Thomas Paine, Common Sense, 1776

Kuva 9 Ukraina

Nykysiset hampun puolesta puhujat ovat halunneet ottaa hampun uudelleen käyttöön sillä perusteella, että siitä voi tehdä ympäristöystävällistä paperia - tukkien kuljettaminen ja puun muuttaminen selluloosaksi kuluttaa enemmän kemikaaleja ja saastuttaa pahemmin. He myös väittävät, että hamppu on ympäristöä ajatellen puuvillaa parempaa ja vaatii vähemmän torjunta-aineita ja kasvimyrkkyjä.

Kuva 10 Unkari

Hamppu tuo kuitenkin länsimaisten ihmisten mieleen vaaralliset huumeet huolimatta siitä, että kankaaksi tai paperiksi jalostettavassa hampussa on erittäin vähän THC:tä. Hamppusotaa käytiin aluksi Yhdysvalloissa kieltolain aikaan 1920- ja 1930-luvulla. Raittiusliikkeen kannattajat olivat kampanjoineet kieltolain puolesta.

Ratsioista, pidätyksistä ja langettavista tuomioista huolimatta kotona poltettu ja salakapakoissa myyty viina kävi kaupaksi yhtä hyvin kuin ennen kieltolakia, mutta poliisin ja poliitikkojen korruptio kasvoi ennennäkemättömiin mittoihin. Hampua tai kannabista pidettiin yhtä turmiollisena päihteenä. Asiaa pahensi se, että "ruoho" oli alamaailman, meksikolaisten maahanmuuttajien ja mustien muusikkojen suosiossa. Kun vielä huumeviraston päällikkö Harry J. Anslinger ja lehtimoguli William Randolph Hearst tuomitsivat kannabiksen, arpa oli heitetty. Hearstin arvostelijat huomauttivat, että magnaatin imperiumiin kuului metsiä, joiden puista tehtiin selluloosaa, ja että siirtyminen hampusta tehtyyn paperiin olisi pienentänyt Hearstin voittoja. Hearst olisi tosin voinut ryhtyä tuottamaan hampua. Todennäköisemmin Hearst uskoi Anslingeria, joka vastusti kannabista äänekkäästi ja julkaisi liioiteltuja tai toteen näyttämättömiä raportteja kannabiksen haitoista.

Kuva 11 Espanja

Yhdysvalloissa vuonna 1937 säädetty marihuanaverolaki oli alkusoitto kannabiksen kieltämiselle kaikkialla länsimaissa. Tästä huolimatta kannabiksen kulutuksen ennustetaan kasvavan noin 10 % kuluvan vuosikymmenen aikana.

Kuva 12 Chile

VANHIN JA KAUNEIN

Cannabis sativa on aiheuttanut suurempaa kohua kuin sinikukkainen sukulaisensa **Linum usitatissimum** eli pellava. Pellavaa on kuitenkin käytetty kankaiden valmistamiseen paljon kauemmin kuin hampppua. Sveitsin kivikautiset heimot tekivät pellavasta vaatteita, ja muinaiset egyptiläiset kietoivat mummiot pellavaliinoihin. Monet aateliset kuitenkin kielsivät pellavan kuivattamisen, koska siitä lähti paha haju. Pellava on yksi kauneimmista kankaista ja pellavakasvi taas vanhimmista viljelykasveista.

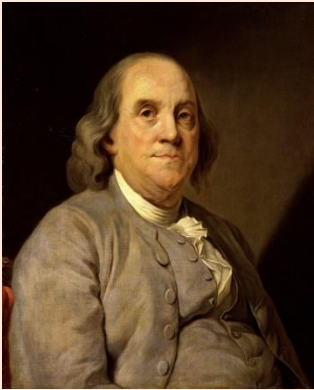
Kuva 13 Ranska

Kuva 14 Kaakois-Venäjä/Suomi

Kuva 15 Fregatti USS Constitution

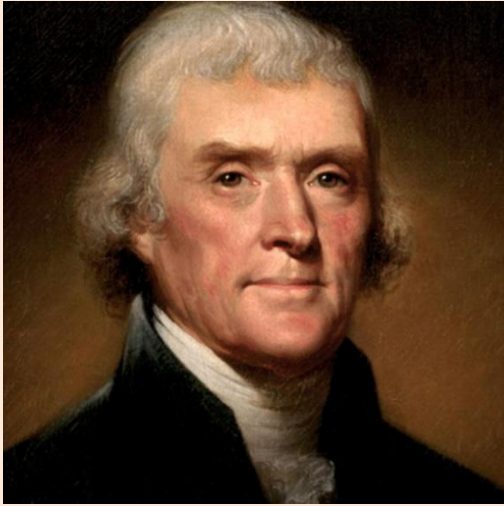
Kuva 16 Benjamin Franklin

Kuva 17 Löb Strauss

Kuva 18 George Washington

Kuva 19 Thomas Jefferson

Kuva 20 MULLISTAVA KUITU. Yhdysvaltojen historian tunnetuin asiakirja painettiin todennäköisimmin hamppupaperille, joka oli peräisin Benjamin Franklinin paperitehtaasta. Nykyisin hamppupaperin osuus on muro-osa maailman papreintuotannosta.

Kuva 21 Jacob Davis